

*Preek van 5 mei 2019, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van onze kerk,
gehouden in De Morgenster in Papendrecht
door ds. Piet van Die*

EEN PLEK VAN EERBIED

Trek op, HEER, naar uw rustplaats (Psalm 132,8)

Had ik de liefde niet, ik zou niets zijn. (1 Korintiërs 13, 2)

Opgevangen

De deze week overleden Australische dichter Les Murray omschreef God als 'de in elke religie opgevangen poëzie'. Hij voegde er meteen aan toe: 'ópgevangen, niet gévangen.' God is een ongrijpbaar geheim. Maar religie vangt dat geheim op. Zoals een schotelantenne een onzichtbaar signaal opvangt en vertaalt in beeld of geluid, zonder het vast te kunnen pakken.

Altijd heeft de mens ook heilige plékken gezocht, aangewezen of gebouwd waar dit geheim van het goddelijke opgevangen werd. Verre voorouders van de Engelsen bouwden Stonehenge - nog voordat Abraham op zijn zwerftochten door het beloofde land altaren optrok voor zijn God. De Grieken en Romeinen ontwierpen hun imposante tempels voor hun vele goden. Christenen bouwden kathedralen en dorpskerken, Joden hun synagogen en moslims kunnen niet zonder een moskee.

'Thin places'

Door de eeuwen heen heeft de mens ervaren dat er plekken zijn waar het geheim van God merkbaarder werd dan op andere plekken. 'Thin places' worden ze wel genoemd. Dunne plekken in de scheidingswand tussen hemel en aarde. God is overal, maar op bepaalde plekken in het bijzonder. Jacob kwam op zijn vluchtweg ergens zo'n plek tegen en noemde het Bethel: 'huis van God'. En toen hij terugkeerde, liep hij God opnieuw tegen het lijf, dit keer in een doorwaadbare plek van de Jordaan. Hij doopte de plek met de naam Pniël: 'aangezicht van God'.

In de Psalm die we lazen horen we over de wens ook zo'n plek te vinden. Het lied is waarschijnlijk een gedeelte van een liturgie voor het tempelfeest. Het zou terug kunnen gaan op Salomo. Maar voor de Bijbel is dat minder belangrijk: een naam wordt niet genoemd. Van belang is alleen de wens een plek te creëren waar het geheim van God opgevangen kan worden. Waar het onderdak vindt.

Een rustplaats

De Psalm verwoordt dat op een mooie wijze. 'Trek op, HEER, naar uw *rustplaats*.' Het nieuwe heiligdom moet dienen als rustplaats voor God! Vreemde gedachte misschien. Maar de achtergrond is deze. Er was de ark, de verbondskist die gold als een soort troon van God. Maar de kist had nog geen definitieve plek gevonden. Er werd in de loop der tijd mee gezeuld en soms was hij zelfs kwijt. Daarom: er was een vaste plaats nodig. God kon er zo gezegd wonen.

Is dat niet te menselijk gedacht over God? Och, dat realiseerden de mensen zich toen ook wel. Salomo zei bij de inwijding van de tempel dat hemel en aarde God niet kunnen bevatten, laat staan een tempel. En toch was er besef dat de God die hemel en aarde omvat, wil wonen bij en tussen de mensen.

Een bescheiden plekje

De Morgenster is ook zo'n plek. Een bescheiden plekje. Maar toch. Ruimte vrijgemaakt om te verkeren met God. Een offer de Eeuwige aanboden om ons te kunnen bereiken. We maken er wekelijks tijd om Hem te zoeken. Niet op dwingende manier. Je kunt God niet vangen. Wel opvangen. Opdat zijn Geest hier kan rusten. Zoals een vogel rust vindt als hij ergens kan landen. De kerk als een herberg voor de Geest.

De vorige generatie heeft deze kerk steen voor steen bij elkaar gebracht. Zoals de generatie dáárvor een heiligdom aan de Veerweg bouwde. Twee kerkgebouwen in 100 jaar. We mogen er dankbaar voor zijn. Niet alleen omdat we als gemeente onderdak kregen, maar ook omdat er een plek gecreëerd werd waar het geheim van God onderdak geboden werd. Een plek waar mensen samenkomen voor het aangezicht van de Eeuwige. Een gebouw dat ook voorbijgangers woordeloos aan God blijft herinneren. Reden tot dankbaarheid! Zeker in een tijd dat er per week twee kerkgebouwen in Nederland sluiten.

Splitsingen

Maar er is ook een andere kant. Onze kerk bestaat dan 100 jaar, maar ze was wel een afsplitsing. Nederlandse protestanten lijken er patent op te hebben. Heerszucht en scherpslijperij over de vermeende waarheid waren oorzaak van grote onenigheid. En die onenigheid leidde tot diepe breuken. Het is bijna een Hollandse folklore om dan je eigen kerk te beginnen.

Zo is ook onze kerk begonnen. Ze is het resultaat van twee kerkscheuringen in de 19de eeuw. En sindsdien heeft de repeterende breuk zich voortgezet. Uit onze kringen ontstond in 1944 de Vrijgemaakte kerk. Die zich op haar beurt in 1967 splitste in binnen- en buitenverband. Bent u er nog? Hoe dan ook, er zijn in Nederland wel tien soorten gereformeerd. Dat kunnen wij onszelf niet eens meer uitleggen, laat staan onze kinderen of buitenstaanders. Een onheilige zaak. Dus heiligdom? Wees er ook voorzichtig mee. En een feestje? Natuurlijk, er is reden tot dankbaarheid. Maar ook tot schaamte. Al die verschillende kerkgebouwen zijn ook stille getuigen van morele nederlagen en fanatisme.

Liefde

Het zou een conclusie van Paulus kunnen zijn. Want onenigheid is nu ook weer niet alleen iets van Nederlandse kerken. Ze is zo oud als de mens zelf en dus zeker zo oud als de kerk. De christelijke traditie was nog maar net van start gegaan, of ze dreigde in Korinte al te ontsporen. Er waren toen al groepen die elkaar de maat namen. Wat waren ze te spreken over zichzelf! De een wees op zijn kennis. De ander legde de nadruk op zijn religieuze ervaringen. Een derde beweerde: Nee, kijk naar mij, je moet de armen voeden, daarin is God te vinden. Elk van de groeperingen dacht God te kunnen vangen. Zoals de kerken in Nederland dachten dat God te vangen was in hun leer, in hun kerkgemeenschap. Maar Paulus wees het fel van de hand. Zonder de liefde stelt het allemaal geen moer voor, schreef hij. En dan denken wij vandaag: ja allicht, daar zijn we het mee eens. Liefde: natuurlijk! Daar kan niemand tegen zijn! Maar er zit een addertje onder het gras. Paulus had het namelijk niet over ónze liefde, maar over de liefde van God.

Geen gemakkelijke boodschap

Wij maken van de woorden van Paulus al snel een ongevaarlijke boodschap. Zo van: we moeten lief zijn voor elkaar. Zoals in de landelijke campagne: *Does lief*. Maar Paulus gebruikt een woord dat in het Nieuwe Testament gebruikt wordt voor de liefde van God. Paulus bedoelde dus meer dan: zijn jullie wel een beetje aardig voor elkaar? Hij bedoelde: kan het goddelijk mysterie in jou een woning vinden? Kan Gods liefde opgevangen worden in jouw denken en doen? Kan de Eeuwige tot rust komen in jouw ziel? Is God jouw poëzie?

Dat lijkt mij ook een vraag voor vandaag. Er is gelukkig minder scherpslijperij in de kerk. Je komt het nog wel tegen hoor. Maar er is wel wat anders voor in de plaats gekomen: de wens om ons eigen product te vinden. We zijn geen moraalridders meer, maar we lijken wel meer consumenten geworden. We beginnen geen nieuwe kerk meer, we shoppen. En we zeggen wel: we zijn een veelkleurige kerk. Maar is dat omdat we de ander gunnen dat hij er met zijn talent of eigenaardigheid voor Gods aangezicht mag zijn? Of is het een bedekte manier om te zeggen: ik vind alles best, zolang ik maar aan mijn trekken kom?

De kerk van morgen

100 jaar Morgenster.- Hoe zal de kerk van de toekomst eruit uitzien? Geen mens die het precies weet. De volgende generatie laat zich eerder bij dynamische netwerken betrekken. Zullen er nog kerkgebouwen zijn? Misschien geen Morgenster meer. Maar is dat erg? Jacob had ook maar één steen nodig om een plek te wijden met de naam Bethel. Er zullen altijd wel van zulke plekken zijn. Niet omdat God dat nodig heeft. Hij kan ook rusten in zijn schepping: in cde dieren, de dingen en de planten. Maar mensen hebben die nodig: om God niet te vergeten en om zelf spiritueel op adem te komen.

Maar die plekken zullen er alleen zijn als er ontzag of eerbied is voor het mysterie dat ons aanwaait vanachter de randen van het groot heelal. Heiligdommen zijn geen clubgebouwen. Als ze alleen gewijd zijn aan onze particuliere opvattingen of aan ons religieuze product, zijn ze gedoemd te verdwijnen. In een particulier wenspakket of religieuze hobby vindt God geen rustplaats. In gesloten denken kan God niet wonen.

Traag, zacht en ongrijpbaar

God is de in elke religie opvangen poëzie, schreef Les Murray. Poëzie is traag, open, zacht en ongrijpbaar. Dat lijkt haaks op onze tijd te staan. Wij leven in een tijd waarin tempo, de harde ratio en het onmiddellijk vervulbare verlangen de maat zijn. Maar aan die tijdgeest toegeven, is voor een kerk geen optie. Zoals een bekend gezegde luidt: 'Wie trouwt met de tijdgeest, wordt snel weduwe.'

De kerk is niet getrouwd met de tijdgeest, ze is de bruid van Christus. Aan hem is ons prachtige heiligdom gewijd. Morgenster – een van de benamingen voor het geheim van Christus. Pure poëzie voor: het licht van zijn liefde is ons baken,

ook in donkere tijden. Zoals de morgenster tegen het eind van de nacht, als het nog pikgedonker is, een nieuwe dageraad aankondigt, zo is Jezus het teken van een nieuwe wereld. En daarom vieren wij feest. Niet alleen deze week, maar elke zondag. In het schijnsel van de morgenster. Laten we ook tegen die achtergrond dankbaar, maar ook ootmoedig en eerbiedig 100 jaar Morgenster vieren.